

УДК 657.633:331.2

Поліщук Тетяна Василівна

магістрантка

Київського національного університету технологій та дизайну

**ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

***Анотація.** У статті визначено проблемні питання організації внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці на всіх етапах його виконання на рівні суб'єктів господарювання. Також досліджено методичне забезпечення внутрішнього контролю заробітної плати з урахуванням особливостей попереднього, поточного та наступного контролю на підприємствах. В результаті досліджень багатьох науковців можна констатувати той факт, що результати даних досліджень зрідка застосовуються у практиці підприємств, особливо малого та середнього бізнесу. З'ясовано, що організація внутрішньогосподарського контролю та обліку оплати праці є дуже відповідальною ділянкою в процесі господарювання, яка впливає на результативність праці робітників, витрати підприємства та його доход. Визначено, що цю проблему необхідно розглядати не лише на рівні підприємства, а деталізувати нормативними актами на рівні держави, враховуючи галузеві особливості, територіальне місце розташування суб'єкта господарювання та специфіку напрямків його діяльності.*

***Ключові слова:** облік, оплата праці, розрахунки, витрати, внутрішньо-господарський контроль, попередній та поточний контроль, управління.*

Постановка завдання. Необхідною складовою частиною процесу виробництва, споживання та розподілу створеного продукту є праця персоналу підприємства. На сучасному етапі господарювання оплата праці є важливим засобом підвищення зацікавленості працівника підприємства в результатах його діяльності та продуктивності, у покращенні якостей виробленої продукції чи наданих послуг. Якщо рівень оплати праці не задовольняє потреби працівника, принаймні на мінімальному рівні, це може бути загрозою в ефективності його трудової діяльності, адже в такому разі працівник втрачає зацікавленість у створенні високоякісної продукції та у збільшенні прибутку підприємства. З іншого боку, витрати на оплату праці складають вагомую частку витрат підприємства та потребують постійного контролю в процесі їх виникнення. В час, коли держава має певні проблеми економічного характеру кожне підприємство повинно вести внутрішній контроль за ефективним капіталовкладенням та витрачанням коштів.

Контроль розрахунків з оплати праці є важливою складовою управління підприємством в сучасних умовах, тому проблема розробки підходу до такого контролю є актуальною для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Детальний аналіз досліджень з контролю оплати праці показує, що проблему вивчають багато науковців. Теоретичним і практичним питанням внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з оплати праці приділено увагу в працях М. Білухи, Ф. Бутинця, Б. Валуєва, Л. Гавриловської, Т. Головка, Д. Карпучіна, Ю. Маневич, М. Мошенського, Р. Островерхої, Н. Потиряєвої, В. Пономаренко, О. Тридіда, Б. Усача, В. Шевчука та інших провідних вітчизняних економістів. Разом із цим, дискусійним залишається питання щодо підходів до вдосконалення внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці.

Метою статті є розробка підходу до вдосконалення внутрішньогосподарського контролю обліку розрахунків з оплати праці на рівні

підприємства.

Виклад матеріалу дослідження. В Законі України «Про оплату праці» визначено, що заробітна плата – це винагорода, зазвичай обчислена у грошових одиницях, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Оплата праці – це складна система, для управління якою потрібно класифікувати її за окремими ознаками. Адже заробітна плата повинна мати функцію не лише винагороди, а й стимулу досягнення бажаного рівня продуктивності.

Організація оплати праці на підприємстві — це сукупність дій, метою яких є визначення величини заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співвідношення з іншими показниками діяльності підприємства тощо [2, с. 174].

Система оплати праці – це сукупність правил, які визначають співвідношення між мірою праці і мірою винагороди працівників. Слід зазначити, що відомими і широко випробуваними світовою практикою є дві основні системи оплати праці: почасова та відрядна.

У свою чергу, система оплати праці, що враховує особливості трудового процесу, а також кожного окремого працівника згідно із його професійною кваліфікацією є ефективним засобом в організації ефективного виробничого процесу і великим стимулом для усіх працівників підприємства. Тому, своєчасний поточний контроль і аналіз витрат на оплату праці, включаючи оцінювання ефективності використовуваних форм і систем заробітної плати, повинен проводитися систематично і кваліфіковано. Це сприятиме підвищенню результатів виробництва, оптимальному поєднанню інтересів найманого працівника і підприємця (власника).

Внутрішній контроль є однією із функцій управління господарською діяльністю підприємства, тому треба приділяти більшу увагу на покращення

функціонування контролю. Також важливо відзначити, що сам по собі контроль є однією з головних функцій управління. Основною метою контролю є передбачення та запобігання можливих помилок, порушень, зловживань, безгосподарності, інших негативних явищ.

Організуючи систему внутрішнього контролю на підприємстві необхідно дотримуватися системного підходу, що забезпечує його найбільшу результативність та, в свою чергу, визначає раціональність контрольної діяльності.

Одним із шляхів удосконалення внутрішнього контролю на підприємстві може стати поетапне його впровадження. Дані етапи передбачають об'єднання дій бухгалтерського відділу в частині розробки заходів з упорядкування та налагодження чіткої послідовності реалізації контрольних процедур щодо заробітної плати. Методичне забезпечення внутрішнього контролю заробітної плати повинно відбуватися з урахуванням особливостей попереднього, поточного та наступного контролю.

Внутрішній контроль як функція управління є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень.

На рис. 1 представлено узагальнену систему внутрішнього контролю обліку оплати праці на підприємствах.

На основі ґрунтовного дослідження наукових праць [2; 5; 8] можемо узагальнити та визначити основні завдання, об'єкти та джерела внутрішнього контролю з обліку оплати праці на підприємствах.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

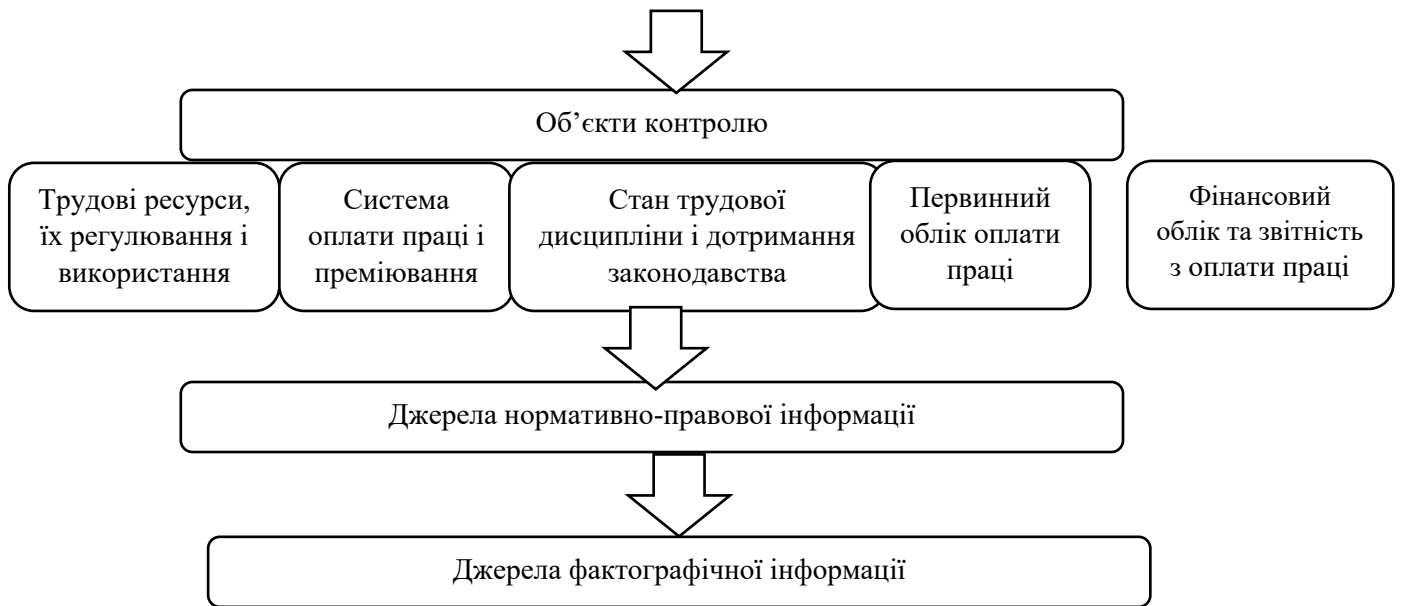

Рис.1. Внутрішній контроль операцій щодо оплати праці

Джерело: розроблено автором на основі [8]

Завдання внутрішнього контролю обліку заробітної плати полягають в наступному:

- оцінка обґрунтованості та якості планових завдань щодо до використання трудових ресурсів, норм і нормативних затрат праці;
- встановлення правомірності застосування форм і системи оплати праці;
- оцінка законності та достовірності операцій з використання праці та відображення їх в обліку та звітності підприємства;
- виявлення та запобігання вчиненого порушень трудового законодавства.

Об'єктами внутрішнього контролю за розрахунками з оплати праці є:

- стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з обліку заробітної плати,
- стан роботи з кадрами,
- використання фонду робочого часу,
- дотримання штатної й трудової організації підприємства [6].

Як вже зазначено вище, для контролю заробітної плати необхідна інформація, джерелами якою є:

- первинні документи як основне інформаційне джерело внутрішнього контролю,
- рахунки бухгалтерського обліку,
- реєстри бухгалтерського обліку та фінансова звітність (рис. 1) [8, с. 152].

Для виконання вище перелічених завдань на підприємстві, перш за все необхідно організувати внутрішньо-господарський контроль та облік особового складу підприємства та його робочого часу із суворим дотриманням законодавства про працю. Облік заробітної плати є дуже відповідальною й трудомісткою роботою, яку потрібно виконати за короткий термін між наданням інформації та виплатою працівнику. Важливу роль у мотивації праці відіграє соціальний пакет який забезпечує держава, але частково зобов'язано забезпечити підприємство, що прописано в Кодексі законів про працю України.

Використовуючи поточний внутрішній контроль як потужний інформаційний ресурс, керівництво зможе зсередини, очами працівників, поглянути на проблеми, що заважають ефективно і доцільно використовувати фонд оплати праці. Висновки за результатами контролю сприятимуть раціоналізації та цілеспрямованості використання коштів на оплату праці, що, в свою чергу, дозволить упередити і мінімізувати ризики плинності кадрів, професійного розвитку працівників та застосування мотиваційного механізму в кожному конкретному випадку зважаючи на специфіку та потреби суб'єкта господарювання.

Шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю на рівні підприємства можемо систематизувати та представити графічно на рис.2.

Таким чином, своєчасний, оперативний внутрішньо-господарський контроль покликаний довести до керівництва підприємства не лише

прислухатися до потреб працівників, а й використовувати досі незадіяний трудовий потенціал у процесах управління.

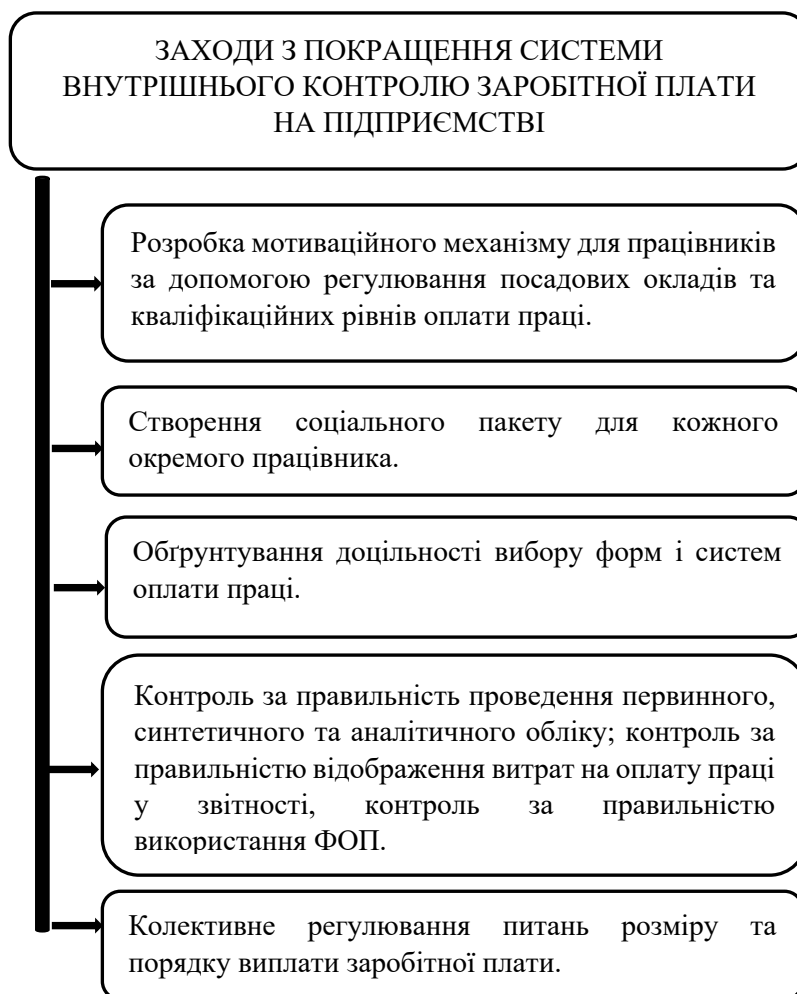

Рис. 2. Шляхи вирішення проблем внутрішньогосподарського обліку та контролю оплати праці

Висновки. Внутрішній контроль за використанням коштів на виплату заробітної плати на кожному підприємстві має вагомe значення, в процесі якого потрібно здійснювати систематичний контроль за використанням фонду заробітної плати, виявляти можливість економії коштів за рахунок зростання продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції. Таким чином, внутрішній контроль за оплатою праці є досить трудомістким процесом, який потрібно проводити ретельно та уважно, адже витрати на оплату праці займають значну частку у структурі витрат підприємства. Організація внутрішньогосподарського контролю та обліку оплати праці є

дуже відповідальною ділянкою в процесі господарювання, яка впливає на результативність праці робітників, витрати підприємства та його доход. Цю проблему необхідно розглядати не лише на рівні підприємства, а деталізувати нормативними актами на рівні держави, враховуючи галузеві особливості, територіальне місце розташування суб'єкта господарювання та специфіку напрямків його діяльності. Тому процес удосконалення організації внутрішньогосподарського контролю та обліку оплати праці на підприємстві має здійснюватися вчасно і на системній основі.

Література

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.95 р. № 108/95-ВР (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
2. Бугуцький О., Михайлов С. Ефективне використання праці — основа підвищення продуктивних сил суспільства // Україна: аспекти праці. 2010. №3. С. 3-9.
3. Економіка праці і соціально-трудові відносини: навчальний посібник / М.Д. Ведерніков, О. В. Хитра, О. А. Гарват та [ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2012. 869 с.
4. Островерха Р. Е. Організація обліку : [навч. посіб.] / Р. Е. Островерха. К.: Центр учб. л-ри, 2012. 568 с.
5. Пономаренко В. С., Тридід О. М., Кизим М. О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія. Харків: ІНЖЕК, 2017. 328 с.
6. Потриваєва Н. В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н. В. Потриваєва // Економічний форум. 2014. №1. С. 93-98.
7. Солодка Я. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці / Я. Солодка, Л. Мельянкova // Київ, 2014. URL: http://sophus.at.ua/publ/2014_12_16_lutsk/sekcija_5_2014_12_16/udoskona

[lennja_organizaciji_obliku_rozrakhunkiv_z_oplati_praci/78-1-0-1181](#)

8. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. - 7-ме вид., переробл. і доповн. К. : Знання-Прес, 2008. 263 с.